

JOSEPH KESSEL

MUŽ
SO ZÁZRAČNÝMI
RUKAMI

cormelle

JOSEPH KESSEL

MUŽ
SO ZÁZRAČNÝMI
RUKAMI

s predslovom H. R. Trevor-Ropera

cornille

VYDANIE TEJTO KNIHY FINANČNE PODPORIL
MGR. MILOŠ PAGÁČ. ĎAKUJEME!

JOSEPH KESSEL

Les mains du miracle

Préface de H. R. Trevor-Roper

© ÉDITIONS GALLIMARD, PARIS 1960

TRANSLATION © ZUZANA KASÁKOVÁ, LUCIA ONDRÁŠKOVÁ

COVER © JÁN KOVÁCS

DESIGN © MONIKA ZBÍNOVÁ

SLOVAK EDITION © MONICQA PUBLISHING 2020

ISBN 978-80-973422-4-1

Prológ

Himmler spáchal samovraždu pri Brémach v máji 1945, počas tej jari, kedy pustošená, mučená Európa konečne spoznala vyslobodenie.

Ak rátame len roky, tá doba je nám ešte blízka. Avšak odtedy sa nahromadilo toľko udalostí, a takých vážnych, až sa zdá, že je veľmi vzdialená. Je tu už celá jedna generácia, pre ktorú sú tie prekliate časy len hmlistými a zakalenými spomienkami. A dokonca aj pre tých, ktorí vojnu a okupáciu zažili pri úplnom vedomí, úplnom utrpení, začína byť v skutočnosti náročné oživiť bez väčšej vnútornej snahy, v celej svojej veľkosti hrôzostrašnú moc, ktorou vtedy Himmler disponoval.

Len pomyslime ...

Nemecké vojská okupovali Francúzsko, Belgicko a Holandsko, Dánsko a Nórsko, Juhosláviu, Poľsko a polovicu európskeho Ruska. A Himmler mal v týchto končinách (nerátajúc samotné Nemecko, Rakúsko, Maďarsko a Československo) absolútnu moc nad gestapom, útvarmi SS, koncentračnými tábormi, dokonca aj nad obživou podmanených národov.

Mal svoju súkromnú políciu a armádu, špionážnu a kontrašpionážnu službu, chápadlovité väzenia, orgány spôsobujúce vyhľadovanie, obrovské privilegované lovecké a krviprelievateľské územia. Jeho úlohou bolo kontrolovať, prenasledovať, umlčovať, zatýkať, mučiť, popravovať milióny a milióny ľudí.

Od Severného ľadového oceánu po Stredozemné more, od Atlantiku až po Volgu a Kaukaz, boli mu vydaní na milosť a nemilosť.

Himmler, to bol štát v štáte: bol to štát donášania, vyšetrovania, mučenia, smrti násobenej donekonečna. Nad sebou mal jediného šéfa – Adolfa Hitlera. Himmler pre neho robil tú najhanebnejšiu, najodpornejšiu, najúchylnejšiu robotu slepo, radostne, zbožne. Pretože uctieval, zbožňoval Hitlera až za únosnú mieru. Bola to jeho jediná vášeň.

Inak sa nevýraznému, neduživému, dogmatickému, extrémne metodickému bývalému učiteľovi neprpisoval silný cit, prudká túžba, slabosť. K šťastiu mu stačilo to, že bol bezkonkurenčným technikom masového vyhladzovania, najväčším sériovým zhotoviteľom múk a mŕtvol, akého kedy dejiny poznali.

Našiel sa však muž, ktorý počas tých prekliatych rokov 1940 až 1945 dokázal týždeň za týždňom, mesiac za mesiacom toho bezcitného a fanatického kata oberať o obeť. Ten muž dosiahol od všemohúceho, neľútostného Himmlera, aby celé populácie unikli hrôzám deportácie. Zabránil tomu, aby spaľovacie pece prijali celú dávku mŕtvol, ktorá im bola sľúbená. A sám, neozbrojený, napoly uväznený, tento muž donútil Himmlera, aby prelstil, oklamal Adolfa Hitlera, aby podviedol svojho pána, aby zradil svojho boha.

Ešte pred niekoľkými mesiacmi som o tejto príhode nevedel nič. To Henry Torrès mi o ňom ako prvý v skratke porozprával. Dodal, že jeden jeho priateľ, *monsieur* Jean Louviche, dobre Kerstena pozná a navrhuje nám stretnúť sa s ním. Prirodzene som súhlasil.

Priznávam však, že napriek záruke najväčšieho advokáta tých čias a znamenitého medzinárodného právnik som bol viac než skeptický. Ten príbeh bol neuveriteľný, šialený.

A zdal sa mi byť takým ešte viac, keď som sa ocitol v prítomnosti veľmi tučného muža s mierumilovným vystupovaním, veľmi nežnými očami, dobráckymi a labužníckymi ústa-

mi – doktora Félixu Kerstena. „Ale choďte!“ povedal som si. „Ale choďte! On, proti Himmlerovi!“

Avšak postupne, neviem prečo ani ako, som pocítil, že z tej pokojnej masy, z tej ťažkopádnej dobromyseľnosti vyžaruje skrytý a hlboký vplyv, ktorý upokojuje, uisťuje. Všimol som si, že jeho pohľad má napriek nežnosti nezvyčajnú prenikavosť, pevnosť. Že ústa, aj keď labužnícke, majú v sebe prefikanosť a energickosť. Áno, ten muž mal zvláštnu vnútornú hutnosť. Moc.

Ale aj tak, aby hnetol Himmlera ako mäkkú hrnčiarSKU hlinu!

Pozrel som na Kerstenove ruky. Ich pôsobenie, povedali mi, vysvetľuje ten zázrak. Doktor ich často držal prepletené na oblúku brucha. Boli široké, krátke, mäsité, ťažké. Hoci sa nehýbali, mali svoj vlastný život, zmysel, svoju istotu.

Nedôverčivosť vo mne zostávala, ale menej pálčivá, menej neústupná. Jean Louviche ma vtedy odviedol do inej izby jeho bytu, kde boli stoly a stoličky zaťažené spismi, novinovými výstrižkami, správami, fotokópiami.

„Tu sú dokumenty,“ povedal. „V nemčine, švédčine, holandčine, angličtine.“

Cúvol som pred tou hromadou papierov.

„Upokojte sa, odložil som bokom tie najkratšie a najrozhodujúcejšie,“ povedal Louviche ukazujúc na jeden zväzok.

A v ňom bola správa holandského princa Bernharda, v ktorej každé slovo bolo oslnivou chválou, takmer prehnanou, a hovorila o zásluhách, za ktoré bol doktorovi Kerstenovi udelený veľkokriž Oranžsko-nasavského radu, najvyššie holandské vyznamenanie.

Boli tam fotografie Himmlerových listov adresovaných Kerstenovi, v ktorých mu udeľoval ľudské životy, o ktoré doktor žiadal.

Bol tam predslov ku Kerstenovým PAMÄTIAM, v anglickom jazyku, z pera H. R. Trevora-Ropera, profesora moderných dejín na Oxfordskej univerzite a jedného z najväčších expertov britských tajných služieb na nemecké záležitosti počas vojny, ktorý písal:

Neexistuje človek, ktorého príbeh by sa na prvý pohľad zdal byť menej uveriteľný. Neexistuje však ani človek, ktorého príbeh by bol podrobený dôkladnejšiemu overovaniu. Skúmali ho učenici, právnici, ba dokonca politickí odporcovia. Vyšiel víťazne zo všetkých skúšok.

Keď som sa vrátil do salónu, trochu sa mi krútila hlava. Teda tá záležitosť bola pravdivá, dokázaná, nepopierateľná: ten tučný muž, ten dobrácky doktor, ktorý mal výzor flámskeho mešťanostu a nejakého západného budhu, ovládol Himmlera až tak, že zachránil státisíce ľudských životov! Ale prečo? Ale ako? Akým neuveriteľným zázrakom? Môj nedostatok viery vystriedala bezhraničná zvedavosť.

Bola uspokojená postupne, detail za detailom, spomienka za spomienkou. Strávil som s Kerstenom celé dni, pýtal som sa ho, počúval som ho.

Napriek neodškriepiteľným dôkazom, ktoré som mal pred očami, sa stávalo, že som odmietal prijať niektoré epizódy jeho rozprávania.

To nemohla byť pravda.

To jednoducho nebolo možné. Moje pochybovanie Kerstena nešokovalo, neprekvapovalo. Musel byť zvyknutý... Jednoducho a s ľahkým úsmevom vyťahoval list, dokument, svedectvo, fotokópiu.

A skutočne to bolo treba uznať, tak ako všetko ostatné.

Žiak doktora Kô

1

Veľká povodeň, ktorá spustošila Holandsko okolo roku 1400, odniesla so sebou dielne a fabriky, v ktorých Kerstenovci, zámožní mešťania, od stredoveku vyrábali poctivé flámske súkno. Po tejto katastrofe sa usadili v Göttingene, v západnom Nemecku, kde sa znovu pustili do svojho remesla a obnovili svoje bohatstvo.

V roku 1544, keď Karol V. navštívil toto mesto, bol Andreas Kersten členom mestskej rady, a cisár, aby ho odmenil za jeho zásluhy, ho síce nepovýšil do šľachtického stavu, ale udelil mu erb: dva trámy nadvihnuté rytierskou prilbou a posiate francúzskymi ľaliami. Rodine sa v Göttingene darilo ešte ďalších stopäťdesiat rokov. Potom prišiel oheň: požiar ju bez varovania zruinoval.

Končilo 16. storočie.

V brandenburských markách potrebovali nájomníkov pôdy. Markgróf Johan Sigismund, ktorý bol jej panovníkom, udelil Kerstenovcom asi sto hektárov. Vidiečania a statkári tam pracovali dvesto rokov. Brandenburg bol už len jednou z provincií Nemeckej ríše a 19. storočie sa chýlilo ku koncu, keď rozzúrený býk zabil Ferdinanda Kerstena v rozkvetie síl, na pôde, ktorú markgróf daroval jeho göttingenskému predkovi.

Vdova, ktorá zostala s nevelkými prostriedkami, ale zato s početnou rodinou, predala statok, aby sa usadila v sused-

nom mestečku, kde si myslela, že sa jej deti budú vychovávať ľahšie.

Najmladší z jej synov bol agronóm, ale nemal už pôdu, ktorá by mu patrila. Začal si hľadať zamestnanie. Ponúkli mu prácu správcu v Pobaltí, ktoré bolo súčasťou cárskeho Ruska. Poslúchol osud, ktorý jeho rodinu tlačil stále viac na východ.

2

Veľkostatok Lunia v Liflande bol obrovský. Patril barónovi Nolkemu. Rod, ktorého súčasťou bol, už neexistuje. Vo východnej i strednej Európe bol však vtedy celkom početný. Vlastníci veľkostatkov ako aj provincií, magnáti, bárinovia, ľahostajní a pôžitkárski vládcovia, nechávali svoje majetky v rukách správcov a chodili do cudziny utrácať enormné výnosy. Frederik Kersten bol úzkostlivo poctivý a natoľko statný, že vek deväťdesiatjeden rokov musel dosiahnuť bez toho, že by bol čo i len jeden deň chorý. Túto poctivosť, túto silu dával celú do služieb svojej vášne pre prácu so zemou. Bol by mohol spravovať statok v neprítomnosti svojho pána donekonečna; keďže však často chodil do Jurjeva, najdôležitejšieho mesta v kraji, známeho starými univerzitami, spoznal tam slečnu Olgu Stubing, dcéru riaditeľa pôšt, zahľadel sa do nej, zapáčil sa jej a oženil sa s ňou. Opustil službu u baróna Nolkeho, aby rozmnožil bohatstvo svojej ženy a svojho svokra, ktoré predstavovala malá usadlosť v blízkosti Jurjeva a tri domy obklopené veľkými záhradami v rovnakom meste.

Frederik Kersten a Olga Stubing boli veľmi šťastní. Mladá žena oplývala výnimočnou dobrotou. Takmer každý deň k sebe pozývala chudobné deti, krmila ich, starala sa o ne.

Rodiny v núdzi si v ťažkých dňoch zvykli obracať sa na ňu. V kraji sa tiež vedelo, že obyčajnou masážou a omnoho lepšie než doktori lieči zlomeniny, reumatizmus, neuralgie a bolesti vnútorných orgánov. Keď sa niekto divil tejto schopnosti, ktorú nikde neštudovala, skromne odpovedala:

„Je to úplne prirodzené, mám to po matke.“

3

V jedno septembrové ráno roku 1898 priviedla Olga Kersten na svet syna. Mal významného krstného otca: veľvyslanca Francúzska v Sankt-Peterburgu. Tento diplomat, nadchnutý pre záhradníctvo, sa spriatelil s agronómom Frederikom Kerstenom počas jeho častých návštev hlavného mesta kvôli obchodu a práci. V tej dobe bol prezidentom Francúzskej republiky *monsieur* Félix Faure. Na jeho počesť vybral veľvyslanec pre svojho krstného syna meno Félix. Spoločnosť a prosté cnosti Nemecka sa miešali so štedrým ľudským tepлом ruských domovov.

Mesto, v ktorom chlapček vyrastal, malo čaro dávnych rytín. Domy v ňom boli drevené, zhotovené z viditeľných mohutných trámov, okrem hlavnej ulice, ktorá sa volala Nikolajevskaja, podľa mena panujúceho cára. V nej boli fasády kamenné. Každú nedeľu sa po nej promenádovali ekvipáže ťahané nádhernými koňmi, nekryté kočy a kočiare, v zime sane zakryté kožušinami.

Jurjevom pretekala rieka Embach, ktorá smerovala k jazeru Pejpus. V mesiacoch, kedy mrzlo, sa na ňom korčuľovalo, a školáci i študenti v uniformných kabátoch a čiapkách sa tlačili okolo gymnazistiek s lícami vyštípanými a zružovený-

mi od chladu, ktoré naprieč celým Ruskom všetky nosili rovnaké gaštanovohnedé šaty a zástery.

Jurjev bol sídlom vlády provincie. A guvernér a funkcionári a magistrát a policajti sa svojou pohostinnosťou, dobrosrdečnosťou a úplatnosťou podobali na postavy, ktoré vidíme u Gogoľa v *REVÍZOROVI* alebo v *MŔTVÝCH DUŠIACH*. A obchodníci s masívnymi šijami, dlhými bradami, vŕzgajúcimi čizmami, zvláštnou rečou, o nich by človek zase povedal, že vyšli z hier Ostrovskeho. A mužíci padali na kolená, keď prechádzali popred katedrálu. A celé sväté Rusko sa skvelo na odevoch a ikonách pravoslávnych duchovných, ktorí kráčali na čele veľkých náboženských sprievodov.

Samovar pospevoval od svitu do mrku. Rodiny boli veľké, sviatky početné; dvere vždy otvorené a stôl vždy prestretý.

V tomto archaickom, nedbalom, jednoduchom, záhalčivom a štedrom svete bol život dieťaťa, zaiste pod podmienkou, že patrilo k zámožnej vrstve a nemalo tušenie o desivej biede ľudu, čarovne sladký.

V živote malého Félixa Kerstena boli významnými udalosťami dobročinné sviatky, počas ktorých spievala jeho matka, ktorú pre jej lahodný sopránový hlas a hudobné nadanie nazvali *slávik z Liflandu*, a kde sa on potajomky napchával sladkosťami. Potom tu boli ešte prázdniny, ktoré trávil na brehu mora v Terioki, vo Fínsku. A darčeky, narodeninové, vianočné, veľkonočné, ...

Jeho šťastie však kalili školské neúspechy. Nechýbalo mu nadanie, ale pozornosť, sústredenosť. Učitelia o ňom hovorili, že nikdy nebude robiť nič seriózne. Bol nedbanlivý, zasnený a extrémne pôžitkársky. Jeho otec, neúnavný pracovník, nemohol jeho zlyhania prijať. Pripísal ich na vrub príliš nežnému rodinnému prostrediu. Keď malo dieťa sedem rokov, poslali ho do penziónátu vzdialeného sto kilometrov od

Jurjeva. Zostal tam päť rokov bez väčších úspechov. Potom odišiel študovať do Rigy, pobaltského veľkomesta, známeho prísnosťou a znamenitosťou svojich škôl a učiteľov. Félix Kersten tam horko-ťažko ukončil svoje stredoškolské štúdiá.

Začiatkom roku 1914 ho otec poslal do Nemecka, aby nastúpil na slávnu Poľnohospodársku školu v Guenefelde v Šlezvicku-Holštajnsku.

4

Práve tam Félix Kerstena o šesť mesiacov neskôr prekvapila prvá svetová vojna. Znenazdajky sa ocitol odtrhnutý od Ruska i od rodiny. V skutočnosti to nemusel ľutovať dlho. Cárová vláda nemala nijakú dôveru v obyvateľstvo nemeckého pôvodu, také početné v Pobaltí, na pomedzí ríše, a také verné svojim koreňom. Tisíccky rodín deportovali na Sibír a do Turkestanu. Kerstenovi rodičia boli súčasťou tohto exodu. Zaviedol ich až na opačný koniec Ruska. Ako miesto bydliska počas celého trvania vojny im bola pridelená dedina stratená v spustošenom kraji pri Kaspickom mori.

Šestnásťročný Félix Kersten, odlúčený od svojej rodiny bojujúcimi armádami a obrovským priestorom, už nemohol od nikoho čakať pomoc ani podporu. Bola to pre neho hodina pravdy.

Až dovtedy ten veľký labužník, pomerne tučný, nevšímavý a zasnený, ťažko chápal pracovný zápal, ktorý prejavoval jeho otec. Púť sebazáchovy ho jedným razom prinútil osvojiť si túto cnosť. Odvtedy sa mu v živote stala pravidlom.

O dva roky získal v Guenefelde diplom poľnohospodárskeho inžiniera. Potom odišiel na stáž na anhaltskú usadlosť.

Úrady nerobili študentovi narodenému nemeckému otcovi nijaké ťažkosti kvôli pobytu ani presunom. Administratíva vo Félixovi Kerstenovi videla poddaného cisára Viliama II. Výkupným za tieto práva však boli povinnosti. V roku 1917 musel Félix Kersten vstúpiť do armády.

Bol to vtedy vysoký mladík, celkom pri tele, s rozvážnymi, miernymi pohybmi a veľkou duševnou zrelosťou. Presvedčene obdivoval moc práce, nemeckú metodickosť, kultúru a hudbu, ale mal hrôzu zo záľuby v uniformách, z militarizmu na pruský spôsob, z fanaticky disciplinovaných a šovinistických dôstojníkov a poddôstojníkov. Navyše, pre Rusko svojho detstva si uchoval tajnú a nostalgickú nehu.

Hnusilo sa mu bojovať proti nemu v armáde pre dôvod, ktorý sa mu nepáčil. Nakoniec našiel strednú cestu, kompromis. Každý veľký konflikt, ktorý spochybnil štruktúry Európy, dal malým národom pohlteným obrovskými impériami nádej a občas aj prostriedok na oslobodenie. Aby ho dosiahli, vždy pomáhali strane, ktorá ohrozovala ich pána. Tak v prvej svetovej vojne Česi utláčaní Rakúskom dezertovali, aby bojovali po boku Rusov. A rovnako tak Fíni vytvárali v Nemecku légii, aby sa zbavili nadvlády Rusov. Félix Kersten sa k nim dal zverbovať.

Medzičasom vypukla ruská revolúcia. Cárova armáda už neexistovala. Aj pobaltské krajiny sa chopili zbrane za svoju nezávislosť. Na pomoc Estóncom prišla fínska kolóna. Félix Kersten, ktorý sa stal fínskym dôstojníkom, bol jej súčasťou. Takto prišiel až do Jurjeva, svojho rodného mesta, ktoré po oslobodení znovu prijalo svoje staré meno Dorpat. Mal to šťastie, že tam v roku 1919 opäť stretol rodičov, ktorých z pobrežia Kaspického mora repatriovali po brest-litovskom mieri. Jeho matka si zachovala duševnú sviežosť a dobrotu. Otec, hoci sa blížil k sedemdesiatke, bol stále rovnako

robustný a v práci horlivý. S múdrosťou akceptoval poľnohospodársku reformu v prospech vidiečanov, čo bolo jedno z prvých opatrení novej estónskej vlády. Pritom mu odňala väčšinu jeho majetkov.

„Pôda je vždy dosť veľká na to, aby zamestnala ruky jedineho človeka,“ vravel a usmieval sa na syna, keď ho opúšťal, aby nasledoval svoj regiment, ktorý pokračoval v odrážaní červených gárd.

Félix Kersten mal stráviť celú zimu bez prístrešia, v mokradiach. Dostal tam reumu, ktorá mu paralyzovala nohy a bol nútený odísť o barlách do vojenskej nemocnice v Helsinkách.

5

Kým sa Kersten liečil, rozmýšľal nad budúcnosťou. Mohol zostať vo fínskej armáde. Patrilo do najlepšieho regimentu v garde. Ale na vojenskom živote sa mu nepáčilo nič. Jeho poľnohospodárske znalosti? Už nemal pôdu, kde by ich mohol uplatniť, a u iných pracovať nechcel.

Po dlhom premýšľaní sa Kersten rozhodol, že sa stane chirurgom. Zveril sa s týmto zámerom primárovi nemocnice, majorovi Ekmanovi. Ten ku zdvorilému mladému dôstojníkovi s podobnou povahou a nezvyčajnou zrelosťou pocítil náklonnosť.

„Počúvajte, môj maličký,“ povedal mu, „sám som chirurgom a môžem vás ubezpečiť, že štúdiá sú veľmi dlhé a veľmi náročné, hlavne pre chlapca ako vy, bez prostriedkov, ktorý si na živobytie potrebuje začať zarábať okamžite.“ Starý doktor chytil Kerstena za zápästie a pokračoval: „Na vašom mieste by som sa pokúsil venovať sa odbornému masérstvu.“

„Masérstvu! Ale prečo?“ vykrikol Kersten.

Major Ekman mu otočil zápästím, ukázal mäsitú a mocnú dľaň, široké a krátke prsty.

„Táto ruka,“ povedal major, „je dokonalá pre masáž a omnoho menej určená na chirurgiu.“

„Masáž...“ polohlasne zopakoval Kersten.

Spomínal si, ako v detstve vidiečania, robotníci z okolia chodili za jeho matkou, aby im svojimi obratnými prstami liečila vyvrtnutia, bolesti svalov a dokonca ľahké zlomeniny. Už matka jej matky mala rovnakú schopnosť. Povedal to primárovi.

„No tak vidíte! Je to rodinná vloha,“ povedal major Ekman. „Vezmite si barly a poďte za mnou do polikliniky; tam sa zúčastníte prvých lekcí v skutočných podmienkach.“

Od toho dňa začali nemocniční maséri, ktorí liečili ranených vojakov, Kerstena vyučovať.

A neuplynul ani mesiac, a vojaci uprednostňovali pred všetkými profesionálmi študenta podporučíka. A on odhaľoval s takmer bojzlivým prekvapením, so zvláštnym šťastím, schopnosť svojich rúk vracat' trpiacemu telu človeka pružnosť, mier, zdravie.

Masáž je v severských končinách a hlavne vo Fínsku starodávnou vedou, hlbokým a uznávaným umením. V Helsinkách bol vtedy jedným z najväčších špecialistov doktor Kollander. Do vojenskej nemocnice chodil liečiť zložité prípady. Spoznal tam Kerstena, a keď videl jeho nadanie, vzal ho za žiaka.

Nasledujúce dva roky boli pre mladého muža materiálne náročné. Nevynechal ani jednu hodinu, ani jedno praktické cvičenie, a zároveň, aby si zaistil obživu, pracoval ako dokár v helsinskom prístave, ako čašník alebo umývač riadu v reštauráciách. Mal však pevné zdravie a neúprosný ape-

tít, ktoré sa uspokojili so všetkým. Tam, kde by iný schudol, on stučnel.

V roku 1921 získal diplom z odbornej masáže. Jeho profesor mu vtedy povedal:

„Mali by ste ísť do Nemecka, pokračovať v štúdiách.“

Kersten s touto radou súhlasil. Onedlho dorazil bez akýchkoľvek prostriedkov do Berlína.

6

Otázka bývania sa dala vyriešiť najjednoduchšie. Kerstenovi rodičia mali v nemeckom hlavnom meste starú priateľku: vdovu po profesorovi Lubeovi, ktorá žila so svojou dcérou Elisabeth. Rodina Lubeovcov nebola bohatá, ale mala prísne vzdelanie a široký rozhľad. Rada poskytla prístrešie študentovi, ktorý nemal nijaké prostriedky.

S ostatnými základnými potrebami, stravou, ošatením, zápsmi na univerzitu, si Kersten poradil tak ako v Helsinkách, vykonávaním drobných prác, ktoré sa mu naskytli. Bol umývačom riadu, filmovým komparzistom a niekedy, na odporúčanie fínskeho veľvyslanectva, tlmočníkom pre fínskych obchodníkov a priemyselníkov, ktorí boli prechodne v Berlíne kvôli svojim záležitostiam a neovládali nemecký jazyk.

Boli dobré týždne, a boli aj veľmi zlé. Kersten sa nenajedol vždy dosýta, jeho hlad bol neutíšiteľný. Ošatenie mal nedostačujúce. Podošvy mu často zivali. Chudobu však znášal trpezlivo. Bol mladý, silný, odolný voči všetkým prekážkam, mal vyrovnaný a optimistický charakter.

Napokon, aby mal v najťažších okamihoch podporu, našiel v samotnom prístrešku, kam ho prichýlili, úžasnú spo-

jenkyňu: Elisabeth Lube, najmladšie dievča v dome, avšak citelne staršie od neho. Ich priateľstvo malo nanajvýš bezprostredný a prirodzený charakter. Elisabeth Lube bola veľmi dobrá, veľmi inteligentná a veľmi aktívna. Potrebovala uplatniť svoju vnútornú silu. V tomto ohľade vyzeral byť ten vysoký smelý mladík, zdravý, veselý a taký chudobný, ktorý sa jedného rána ocitol u jej matky, skutočne zoslaný osudom. A on, opäť raz odsúdený začať život odznovu v neznámom meste, bez peňazí a rodiny, ako inak mohol reagovať na túto pôsobivú a zaručenú oddanosť než všetkou svojou vďačnosťou a všetkou svojou náklonnosťou? Okrem toho, Kersten nanajvýš obľuboval priateľstvá so ženami. V dievčatách a mladých ženách, ktoré sa mu páčili, videl tie stvorenia, ktorými nemeckí a ruskí romantici, ktorých horlivo čítal, zaplnili svoje diela. Boli anjelmi. Boli poetickými preludmi. Pristupoval k nim so staromódnu galantnosťou a oduševnenými pozornosťami.

Toto správanie sa možno úplne nehodilo k jeho pleti kypacej zdravím, predčasnej tučnote, vyrovnanosti jeho tváre. Ale mladé ženy a dievčatá sa tým zdali byť nadšené. Jeho úspech bol skutočný. Využíval ho len platonicky? Sotva by sa dalo myslieť si to... Maškrtnosť pre neho nebola jediná forma zmyselnosti. Avšak vzťah s Elisabeth Lube nikdy nevybočil z rámca jasného a čistého priateľstva. Je možné, že táto zdržanlivosť vyplynula z rozdielnosti veku, ktorá ich delila, ale skôr sa zdá, že skutočná príčina bola v zmysle pre rozvážnosť, ktorý mali spoločný. Elisabeth Lube aj Félix Kersten vedeli, že ich náklonnosť je taká zriedkavá a taká vzácna, až ju akosi mimovoľne ukryli do bezpečia pred rizikami a starosťami, ktorými by ju ohrozil cit inej povahy. Nemýlili sa. Ich spojenectvo trvá dodnes, už takmer štyridsať rokov. Peripeťie celého života, zmeny majetkov, bydlísk, rodinných pod-

mienok, tragédia Európy a pre Kerstena päť hrozných rokov len posilnili hodnotu a krásu toho úplne duchovného zväzku započatého v roku 1922 medzi dcérou z dobrej meštianskej rodiny a veľmi chudobným mladým študentom.

Udialo sa to bez prehnaných rečí či gest. Pokojne, pomaličky, po dňoch. Elisabeth Lube zbierala, prala, žehlila Kerstenovo oblečenie.

A keď prišiel deň, kedy mladý muž zúfalo potreboval nové topánky, Elisabeth Lube potajomky predala (dozvedel sa to až omnoho neskôr) jediný a drobnučký diamant, ktorý dostala ako dedičstvo. Zatiaľ čo opravovala a štopkala, Kersten sa jej zdôveroval s plánmi, nádejami alebo vedľa nej so zaujatím študoval. Vravel, že pre neho bola staršou sestrou a matkou zároveň.

7

V Berlíne vtedy vyučoval svetoznámy chirurg, profesor Bier. Tento slávny učiteľ, ktorému udelili všetky oficiálne pocty, sa pritom vášnivo informoval o medicínskych technikách, ktoré fakulta vtedy považovala za nevelmi ortodoxné, ako chiropraktika, homeopatia, akupunktúra a, úplne špeciálne, masáž.

Keď sa profesor Bier dozvedel, že jeden z jeho žiakov má atestáciu z fínskej masáže, vyzdvihol ho nad ostatných, pustil ho do svojej blízkosti, a jedného dňa mu povedal:

„Príďte ku mne dnes na večeru. Zoznámim vás s niekým, kto vás bude zaujímať.“

Keď Kersten vstúpil do veľkých, žiarivo osvetlených miestností, zbadal vedľa svojho učiteľa starého nízkeho Číňana,

ktorého tvár, celá poprerušovaná drobnými vráskami, sa neprestajne usmievala nad riedkou, drsnou a sivou bradou.

„Toto je doktor Kô,“ povedal profesor Bier Kerstenovi.

V hlase veľkého chirurga bol pri vyslovovaní tohto mena dôraz, ktorý Kerstena prekvapil svojím rešpektom, úctivosťou. Doktor Kô neurobil nič, nepovedal nič, čo by oprávnilo túto intonáciu, aspoň nie zo začiatku.

Takmer celý rozhovor viedol profesor Bier. Krehký čínsky stavec sa obmedzil na krátke a rýchle zdvorilé prikývnutia hlavou a na nekonečné usmievanie. Z času na čas sa mu čierne, vrtké, pohyblivé a mimoriadne žiarivé oči, ich pohyb sem a tam v štrbine vráskavých viečok, na okamih zastavovali, aby si Kerstena nezvyčajne intenzívne premerali. Potom sa vrásky, úsmevy a zreničky znovu pustili do svojej roztomilej a živej hry. Doktor Kô z ničoho nič tým naj dôvernejším tónom rozpovedal mladíkovi svoj príbeh.

Narodil sa v Číne, ale vyrastal medzi hradbami kláštora na severovýchode Tibetu. Už v detstve sa oboznámil nielen s nanajvyššími múdrymi predpismi a tradíciami, ale aj s čínskymi a tibetskými liečiteľskými vedami takými, aké ich lekári-lámovia odvekov odovzdávali ďalej. Obzvlášť s prastarým a prepracovaným umením masérov. Keď svojim štúdiám zasvätil dvadsať rokov, zavolať si ho predstavený kláštora:

„Nemáme ťa už na tomto konci sveta čo naučiť,“ povedal mu. „Dostaneš peniaze potrebné na to, aby si mohol žiť na západe a vzdelával sa u tamojších učencov.“

Lekár-láma dorazil do Veľkej Británie, zapísal sa na fakultu, trávil tam čas potrebný na to, aby získal titul doktora. Potom začal v Londýne vykonávať prax.

„Liečil som svojich pacientov takou masážou, aká sa učí tam hore, v našich tibetských kláštoroch,“ povedal doktor Kô. „Nevnúkla mi to pýcha. Láma sa pri svojej iniciácii zrie-

ka všetkých márnivostí. Jednoducho som si len myslel, že v okcidentálnej vede som iba novic, ktorého predčí obrovské množstvo vynikajúcich doktorov. Naproti tomu ja jediný som mal liečebné prostriedky, ktoré sa v Číne praktizujú od šerého dávnoveku.“

„A doktor Kô vykonal zázraky,“ povedal profesor Bier. „A jeho kolegovia ho, prirodzene, nazývali felčiarom. Tak som mu napísal a on nám rád preukázal tú česť, že s mojou absolútnou zárukou prišiel pracovať do Berlína.“

Tieto slová spravili na Kerstena hlboký dojem. Učiteľ vynikajúci medzi všetkými, vyzbrojený najvyšším vedeckým vzdelaním, preukazoval úplnú dôveru tomuto žltému a vráskavému trpaslíkovi zo strechy sveta!

„Porozprával som doktorovi Kô o vašich štúdiách vo Fínsku,“ pokračoval profesor. „Zatúžil vás spoznať.“

Doktor Kô vstal, uklonil sa, usmial sa a povedal:

„Necháme nášho hostiteľa. Iba čo sme príliš zneužili jeho čas.“

V blízkosti sa nachádzal Tiergarten. Ľudia prechádzajúci sa a blúdiaci po veľkom parku posiatom kráľovskými sochami a tmavými hrabmi videli v tú noc vo svetle kandelábrov pomaly kráčať bok po boku dve kontrastné siluety: jednu vysokú, masívnu a mladú, druhú drobnú, zostarnutú, slabú. Boli to doktor Kô a Félix Kersten. Lekár-láma sa bez oddychu študenta pýtal. Chcel o ňom vedieť všetko: o jeho pôvode, rodine, charaktere, štúdiách a hlavne, čo ho naučili jeho učitelia v Helsinkách.

„Výborne, výborne,“ povedal nakoniec doktor Kô. „Nebývam ďaleko. Poďme sa ešte trochu pohovárať ku mne.“

Keď boli v jeho byte, doktor Kô sa svižne zoblíkol, natiahol sa na pohovku a požiadal Kerstena:

„Mohli by ste mi ukázať vaše fínske umenie?“